

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

УДК 336.226

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2024.1.8>

РЕФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ ІНІЦІАТИВ

Атаманчук Наталія Іванівна,

доктор юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу дослідження проблем
правотворчості та адаптації законодавства України до права ЄС
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України

Касьяненко Любов Михайлівна,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри фінансового та податкового права,
Державного податкового університету

Установлення військових податків чи зборів у різних податкових системах світу зумовлювалося необхідністю залучення до бюджету додаткових фінансових ресурсів з метою задоволення військових потреб під час воєнних дій. В Україні запровадження військового збору у 2014 році здійснено з метою зміцнення обороноздатності держави та фінансової підтримки реформування Збройних сил України.

У статті обґрунтовано необхідність подальшого вдосконалення податкового та бюджетного законодавства з метою своєчасного та повного наповнення Державного бюджету України, фінансування Збройних сил України. Авторами проаналізовано обсяги надходження військового збору в структурі доходів Зведеного бюджету України протягом 2014–2021 рр. та встановлено щорічне зростання його обсягів до бюджету.

Вивчено зареєстровані у Верховній Раді України законопроекти щодо реформування військового збору, зокрема диференціації ставки військового збору, звільнення від оподаткування окремих категорій осіб або доходів, а також скасування збору. Установлено недосконалість окремих положень зареєстрованих проєктів законів та необхідність їх подальшого доопрацювання.

Доведено, що скасування військового збору в умовах воєнного стану може призвести до значних втрат доходів державного бюджету, зменшення джерел фінансового забезпечення Збройних сил України, що є неприйнятним. Установлено, що запровадження диференційованого оподаткування військовим збором в умовах воєнного стану замість єдиної ставки 1,5 %, сприятиме наповненню бюджету, забезпечуватиме справедливість оподаткування, для виконання не лише фіскальної, а й регульовальної функції оподаткування. Наголошено на необхідності подальшого реформування військового збору в Україні через забезпечення цільового спрямування надходжень від цього збору на реалізацію заходів та програм, пов'язаних із підвищенням обороноздатності й безпеки держави.

Ключові слова: податкова система України, оподаткування, податкове законодавство, бюджетне законодавство, військовий збір, фінансування Збройних сил України.

Atamanchuk Nataliia, Kasianenko Liubov. Reformation of military collection in Ukraine terms of martial law: analysis of legislative initiatives

Establishment of soldiery taxes or collections in the different tax systems of the world predetermined by the necessity of bringing in for the budget of additional financial resources with the aim of satisfaction of soldiery necessities during military operations. In Ukraine of input of military collection in 2014 it was carried out with the aim of strengthening of defensive capacity of the state and sponsorship of reformation of the Armed Forces of Ukraine.

In the article the necessity of further improvement of tax and budgetary law is reasonable with the aim of the timely and complete filling of the State budget of Ukraine, financing of the Armed Forces of Ukraine. Authors are analyse the volumes of receipt of military collection in the structure of earnings of the Erected budget of Ukraine during 2014–2021 and the annual increase of his volumes is set in a budget.

The registered is studied in Verkhovna Rada to Ukraine of laws of reformation of military collection, in particular, to differentiation of rate of military collection, tax exemption, and also abolition of collection separate categories of persons or profits. Imperfection of separate positions of the registered Laws and necessity are set them further revision. It is well-proven that abolition over of military collection in the conditions of martial law can bring to the considerable losses of profits of the state budget, reduction of sources of the financial providing of the Armed Forces of Ukraine, that are impermissible.

It is set that input of the differentiated taxation by military collection in the conditions of martial law, instead of only rate 1,5 that will assist filling of budget, will provide the justice of taxation, for implementation of not only fiscal but also regulative function of taxation. It is marked the necessity of further reformation of military collection for Ukraine by providing of having a special purpose aspiration of receivableness from this collection on realization of measures and programs related to the increase of defensive capacity and safety of the state.

Key words: tax system of Ukraine, taxation, tax law, budgetary legislation, military collection, financing of the Armed Forces of Ukraine.

Постановка проблеми. Конституцією України визначено обов'язок кожного сплачувати податки і збори в порядку й розмірах, установлених законом [1, ст. 67]. Саме від сумлінного виконання податкових зобов'язань платниками податків, своєчасної сплати податків та зборів до бюджету залежить функціонування будь якої держави, виконання її завдань і повноважень. Так, у структурі доходів Зведеного бюджету України податкові надходження становили у 2014 р. – 80,6 %, у 2015 р. – 77,9 %, у 2016 р. – 83,1 %, у 2017 р. – 81,4 %, у 2018 р. – 83,3 %, у 2019 р. – 83,0 %, у 2020 р. – 82,5 %, у 2021 р. – 87,5 % [2]. Отже, податкові надходження є фінансовою основою формування дохідної частини державного бюджету, забезпечення здійснення подальших змін та реформ задля подолання викликів сьогодення.

На жаль, повномасштабна війна, розпочата росією проти України, впливає на всі сфери суспільних відносин у нашій державі. Особливого значення в цьому аспекті набуває вдосконалення податкової та бюджетної системи задля своєчасного й повного наповнення бюджету

з метою фінансування Збройних сил України (далі – ЗСУ), які здійснюють оборону нашої держави, захист її суверенітету й територіальної цілісності.

Так, з метою зміцнення обороноздатності нашої держави в серпні 2014 року запроваджено військовий збір як тимчасовий податок, який став своєрідним доповненням до податку на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО). Військовий збір став вимушеним платежем, поява якого зумовлена початком збройної агресії РФ, коли здійснювалася антитерористична операція на сході України. У 2015 році продовжено термін дії цього збору на невизначений час задля фінансової підтримки реформування ЗСУ.

Згідно зі Звітом Рахункової палати про результати аудиту ефективності управління й результативності контролю за повнотою нарахування та своєчасністю сплати військового збору до державного бюджету в період із серпня 2014 до 2022 року перераховано 165,6 млрд грн військового збору. За незмінної ставки в 1,5 % надходження військового збору зросли в 13,3раза: з 2,5 млрд грн у 2014 році до 33,7 млрд грн у 2022 році [3].

Попри те що різні аспекти правового регулювання військового збору були предметом дослідження та обговорення науковців і практиків, у період воєнного часу реформування цього платежу набуває особливого значення. Актуальність дослідження підтверджується також тим, що протягом останніх років Парламентом України зареєстровано низку законопроектів щодо реформування військового збору, зокрема і його повного скасування. Подальше вдосконалення податкового законодавства з метою наповнення державного бюджету України задля забезпечення обороноздатності нашої держави зумовлює необхідність поглиблення та розширення дослідження правового регулювання військового збору в Україні на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості нормативно-правового регулювання військового збору в Україні досліджували такі науковці, як Н. Бак [4]; Л. Маркова, Р. Алексеева [5]; О. Рєзнік, Т. Калашник [6]; Є. Ігнатенко [7]; Л. Чуприна [8], О. Шпак, Д. Безрученко [9]; В. Шубін [10] та інші. Однак окремі питання оподаткування військовим збором на сучасному етапі залишаються недостатньо дослідженими, що зумовлює необхідність розширення дослідження в умовах реформування податкового законодавства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Установлення військових податків чи зборів у різних податкових системах зумовлювалося необхідністю залучення до бюджету додаткових фінансових ресурсів для задоволення військових потреб під час активних воєнних дій.

Так, у 1874 році вперше в Іспанії введено воєнно-податкові марки (поштові марки з відповідним написом «Військовий податок»). Їх наклеювали на конверти поряд із загальноновживаними поштовими марками за рахунок відправника, а всі кошти, що надходили від їх оплати, перераховувалися на озброєння армії. Деяко пізніше такий податок було введено у Великій Британії та її колоніях, Канаді, Новій Зеландії, Австралії та деяких інших державах [11].

Згодом кошти для військових потреб почали збиратися шляхом введення окре-

мих військових податків. Так, 17 серпня 1917 року в Канаді введено воєнний податок ("The Income War Tax Act") [12].

В Україні військовий збір встановлено Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів» № 1621-VII від 31.07.2014 року [13] на термін до 01.01.2015 року. Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28 грудня 2014 року № 71-VIII [14] термін дії збору подовжено, що зумовлено потребою в додаткових надходженнях до бюджету для забезпечення боєздатності країни та відновлення зруйнованої інфраструктури східних регіонів. Ба більше, з 1 січня 2015 року об'єкт оподаткування військовим збором було значно розширено.

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування військовим збором грошового забезпечення військовослужбовців та інших осіб, які беруть безпосередню участь у бойових діях в умовах воєнного стану» від 19 червня 2022 року № 2308-IX [15] скасовано сплату військового збору військовослужбовцями Збройних сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України; особами рядового, начальницького складу, працівниками Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та іншими особи, які беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі й стримуванні збройної агресії російської федерації в умовах воєнного стану.

Варто зазначити, що аналіз динаміки надходження військового збору протягом 2014–2021 років свідчить про зростання його обсягів до бюджету [2].

Незважаючи на статистичні дані щодо зростання надходжень від сплати військового збору, за даними Рахункової палати, борг із військового збору до державного

Обсяги надходження військового збору в структурі доходів Зведеного бюджету України протягом 2014–2021 рр., тис. грн

Рік	Податкові надходження до Зведеного бюджету України, тис. грн	Обсяги надходження військового збору в структурі доходів Зведеного бюджету України, тис. грн	Відсоток військового збору в структурі доходів Зведеного бюджету України
2014	367 511 931,1	2 534 661,9	0,6
2015	507 635 899,7	9 153 976,7	1,4
2016	650 781 678,6	11 457 211,5	1,5
2017	828 158 813,9	15 067 038,6	1,5
2018	986 348,5	18 723,5	1,6
2019	1 070 321,8	22 425,5	1,7
2020	1 136 687,2	23 929,5	1,7
2021	1 453 804,1	28 608,8	1,7

Побудовано авторами за даними Міністерства фінансів України [2]

бюджету на 1 січня 2023 року порівняно з 2020 роком збільшився на 94,7 млн грн (з 278 до 372 млн грн). Причиною стала несплата платниками військового збору, нарахованого на самостійно задекларовані доходи, згідно з поданими податковими деклараціями. Унаслідок списання боргу до держбюджету не надійшло 37,5 млн грн [3].

Аналізуючи функціонування військового збору в Україні в період 2014–2021 рр., В. Шубін виокремлює такі особливості: до лютого 2022 року була звична практика використання ресурсів, отриманих від військового збору на цілі, які не пов'язані з фінансуванням сектору національної безпеки та оборони; загалом військовий збір виконував у досліджуваному періоді свої фіскальні завдання, а його питома вага у фінансуванні оборонних видатків коливалася в діапазоні 20 %; єдиний підхід до об'єкта оподаткування, платників та ставки військового збору у післявоєнний час має бути переглянуто з урахуванням реальних ресурсних потреб оборонного сектору і з погляду тягаря окремих категорій платників (зокрема, у частині диференціації ставки збору) [10, с. 202].

Досліджуючи особливості правового регулювання військового збору, Л. Чуприна зазначає, що особливістю військового збору в нашій державі є те, що отримані кошти направляють не до цільового фонду, а до загального фонду державного бюджету, а вже звідти спрямовують на потреби армії, що не відповідає сутності збору загалом [8, с. 218]. На думку науковця, «необхідно внести зміни до ПК

України в частині уналежнення військового збору до загальнодержавних податків та доповнити БК України статтею щодо уналежнення надходжень від військового збору до спеціального фонду Державного бюджету України, що посилить цільовий характер використання коштів, мобілізованих до бюджету за рахунок військового збору, виключно на фінансування оборони України» [8, с. 219].

На думку Л. Маркової та Р. Алексеевої, проблемними питаннями справляння військового збору є такі: військовий збір не внесено до переліку загальнодержавних податків та зборів відповідно до статті 9 Податкового кодексу України; об'єкт оподаткування військовим збором визначено так, що фактично виникає подвійне оподаткування доходів фізичної особи; надходження військового збору зараховують до державного бюджету, а не до окремого цільового фонду; порушено принципи соціальної справедливості й економічної ефективності; закріплено різні підходи до оподаткування доходів фізичних осіб – суб'єктів господарської діяльності залежно від режиму оподаткування [5, с. 35].

Так, Л. Маркова, Р. Алексеева вважають за доцільне визначення бази оподаткування військовим збором як загальної суми нарахованого доходу, зменшеної на суму єдиного соціального внеску; розширення бази оподаткування збором шляхом залучення до оподаткування суб'єктів господарювання – фізичних осіб, які використовують спеціальні режими оподаткування, а, можливо, і юридичних осіб

з концентрацією ресурсів в окремому фонді; запровадити диференціацію ставок військового збору з урахуванням доходів фізичних осіб; запровадження пільгового оподаткування окремих категорій громадян [5, с. 35].

Варто зазначити, що у Верховній Раді України зареєстровано 12 законопроектів, які пропонують реформування військового збору, зокрема і його скасування. Так, до законопроектів щодо звільнення від оподаткування окремих категорій осіб або доходів, а також повного скасування військового збору належать:

1) проект закону про внесення зміни до Податкового кодексу України (щодо звільнення від оподаткування військовим збором осіб, які проживають на лінії зіткнення) від 11.09.2019 р. № 2118 (далі – законопроект № 2118) [16];

2) проект закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо скасування військового збору від 10.10.2019 р. № 2252 [17];

3) проект закону про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо скасування військового збору від 10.10.2019 р. № 2253 [18];

4) проект закону про внесення зміни до підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо скасування військового збору від 25.10.2019 р. № 2252-2 [19];

5) проект закону про внесення зміни до статті 29 Бюджетного кодексу України щодо скасування військового збору від 28.10.2019 р. № 2253-1 [20];

6) проект закону про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо звільнення від оподаткування податком на доходи фізичних осіб та військовим збором окремих доходів та запровадження справедливої прогресивної шкали податку на доходи фізичних осіб) від 17.02.2020 р. № 3076 [21];

7) проект закону Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо запровадження справедливої прогресивної шкали податку на доходи фізичних осіб та скасування військового збору від 10.03.2020 р. № 3076-2 [22];

8) проект закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування військовим збо-

ром осіб, які є власниками нерухомого майна, пошкодженого або знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації від 29.08.2022 р. № 7707 [23].

Законопроектом № 2118 від 11.09.2019 р. пропонується звільнити від оподаткування військовим збором доходи, отримані фізичними особами, які мають податкову адресу на території населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення [16]. Не заперечуючи доцільності та актуальності додаткового захисту громадян, які проживають у населених пунктах, розташованих на лінії зіткнення, де бойові дії безпосередньо загрожують безпеці цивільного населення й негативно впливають на умови їхнього життя. Водночас реалізація такої ініціативи неможлива через постійну зміну лінії зіткнень та активні бойові дії, які відбуваються на значній території нашої держави.

Щодо інших вищезазначених законопроектів, вважаємо, що скасування військового збору в умовах воєнного стану може призвести до значних втрат доходів державного бюджету та, як наслідок, зменшення джерел фінансового забезпечення ЗСУ, що є неприпустимим в умовах здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі й стримування збройної агресії російської федерації. В умовах щораз вищого бюджетного дефіциту військовий збір є найбільш логічним інструментом залучення додаткових ресурсів для фінансування військових видатків.

Саме тому становлять інтерес законопроекти, які пропонують реформувати механізм адміністрування військового збору, а саме:

1) проект закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей справляння окремих податків і зборів у період воєнного, надзвичайного стану 7311-д від 01.05.2022 (далі – законопроект № 7311-д) [24];

2) проект закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо диференціації ставки військового збору від 25.10.2019 р. № 2252-1 (далі – законопроект № 2252-1) [25];

3) проєкт закону про внесення змін до підрозділу 10 розділу ХХ Податкового кодексу України щодо диференційованого оподаткування військовим збором в умовах воєнного стану від 17.11.2023 р. № 10267 (далі – законопроєкт № 10267) [26].

Так, законопроєкт № 7311-д від 01.05.2022 р. пропонує збільшити розмір військового збору з 1,5 % до 3 % [24].

Законопроєктом № 2252-1 від 25.10.2019 р. пропонується диференційовану шкалу ставок військового збору, зокрема: 0,5 % – для доходів, що не перевищують обсяг (розмір) мінімальної заробітної плати (далі – МЗП); 1,0 % – для доходів в обсязі від 1 МЗП до 15 000 грн; 1,5 % – для доходів від 15 000 грн до 40 000 грн; 2,5 % – для доходів від 40 000 грн до 100 000 грн; 3,5 % – для доходів від 100 000 грн до 500 000 грн; 4,5 % – для доходів від 500 000 грн до 1 000 000 грн; 5,5 % – для доходів від 1 000 000 грн до 5 000 000 грн; 6,5 % – для доходів від 5 000 000 грн до 25 000 000 грн; 8,5 % – для доходів від 25 000 000 грн до 100 000 000 грн; 10,0 % – для доходів від 100 000 000 грн і більше [25].

Законопроєкт № 10267 від 17.11.2023 р. передбачає запровадження ставки військового збору залежно від місячного оподаткованого доходу (у мінімальних заробітних платах, установлених в Україні на час нарахування), зокрема: 1,5 % – при доході до 3 МЗП; 3 % – при доході від 3 до 5 МЗП; 5 % – при доході від 5 до 7 МЗП; 7 % – при доході від 7 до 10 МЗП; 10 % – при доході від 10 до 15 МЗП; 15 % – при доході від 15 до 20 МЗП; 20 % – при доході від 20 до 30 МЗП; 25 % – при доході від 30 до 40 МЗП; 30 % – при доході від 40 до 50 МЗП; 40 % – при доході від 50 до 70 МЗП; 50 % – при доході від 70 МЗП [26].

Уважаємо, що запровадження диференційованого оподаткування військовим збором в умовах воєнного стану замість єдиної ставки 1,5 %, як це передбачено чинною нормою, сприятиме наповненню бюджету для фінансування потреб оборонного сектору, забезпечуватиме справедливість оподаткування, для виконання не лише фіскальної, а й регульовальної функції оподаткування. Оскільки соціальна справедливість, як один із прин-

ципів податкового законодавства України, передбачає установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків [27, ст. 4]. Проблема забезпечення соціальної справедливості оподаткування у межах справляння військового збору нині є актуальною, адже нерівномірність податкового навантаження між різними категоріями населення має наслідки соціального напруження і загострення відносин у суспільстві.

Важливим вважаємо і проєкт закону «Про внесення змін до підрозділу 10 розділу ХХ Податкового кодексу України щодо сплати військового збору юридичними особами – нерезидентами, філії, представництва та/або інші відокремлені підрозділи яких, здійснюють свою господарську діяльність на території Російської Федерації» № 7219 від 28.03.2022 р. [28], яким пропонується запровадження обов'язкової сплати військового збору для іноземних компаній, акредитованих в Україні, якщо філії, представництва та/або інші відокремлені підрозділи таких компаній зареєстровані (акредитовані або легалізовані) відповідно до вимог законодавства російської федерації та провадять свою господарську діяльність на території держави-агресора.

Проаналізувавши зареєстровані у Верховній Раді України законопроєкти щодо реформування військового збору, необхідно зазначити недосконалість їх окремих положень, що зумовлює потребу в подальшому доопрацюванні тексту та уточненні редакції змін до ПК України та БК України. Важливим кроком подальшого реформування військового збору в нашій державі має стати забезпечення цільового спрямування надходжень від цього збору на реалізацію заходів та програм, пов'язаних із підвищенням обороноздатності й безпеки нашої держави. Оскільки в умовах воєнного стану ЗСУ як ніколи потребують ефективного фінансування й наповнення спеціального фонду, швидкого та цілеспрямованого перерозподілу коштів задля підтримки обороноздатності й безпеки нашої країни. Необхідним є внесення змін до БК України щодо виключного направлення коштів військового збору до спеціального фонду Державного бюджету України, що поси-

лить цільовий характер використання коштів виключно на фінансування оборони України. Це дасть змогу посилити безпеку країни, збільшить можливості для захисту її суверенітету та територіальної цілісності, що є обов'язком держави та її народу, відповідно до статті 17 Конституції України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Статистичні збірники Міністерства фінансів України «Бюджет – України» за 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 роки. Офіційний вебсайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>.
3. З моменту запровадження надходження військового збору зросли у понад 13 разів. Офіційний вебсайт Рахункової палати. URL: <http://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=1528>.
4. Бак Н. Військовий збір як складова податкової системи України: потреба реформування. *Перші наукові читання пам'яті С. І. Юрія*: Збірник наукових праць (м. Тернопіль, 26 листопада 2015 р.). С. 47–51.
5. Маркова Л. Г., Алексеева Р. О. Військовий збір: теоретичний аспект. *International scientific journal*. 2015. № 3. С. 31–36.
6. Резнік О. М., Калашник Т. О. Оподаткування військового збору в Україні. *Актуальні питання публічного та приватного права: Науковий журнал*. 2014. № 3 (08). URL: https://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/38436/1/Rieznik_Kalashnyk_Military_tax_collection_in_Ukraine.pdf/.
7. Резнік О. М., Ігнатенко Є. В. Військовий збір: історія та сучасність. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (6). С. 838–841.
8. Чуприна Л. Особливості правового регулювання військового збору. *Податкові спори в адміністративному судочинстві*: Збірник тез доповідей П'ятої Міжнародної науково-практичної конференції «Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики» (м. Київ, 4–5 липня 2022 року). Київ: «Компанія ВАІТЕ», 2022 р. С. 216–219.
9. Шпак О., Безрученко Д. Роль військового збору, як складника податкової системи України. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2023. № 40 (183). С. 118–127.
10. Шубін В. Військовий збір та військові облигації як складники бюджетної політики під час воєнного стану. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. № 4. С. 200–205.
11. Klug J. War tax stamps help finance the war effort. *Linn's Stamp News*. 2003. (07.07). URL: <https://www.linns.com/insights/war-tax-stamps-help-finance-thewar-effort.html>.
12. Terrell E. History of the US Income Tax. *Business Reference Services*. 2004. URL: <https://guides.loc.gov/this-month-in-business-history/april/tax-day>.
13. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів: Закон України від 31.07.2014 р. № 1621-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-18#Text>.
14. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19#Text>.
15. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування військовим збором грошового забезпечення військовослужбовців та інших осіб, які беруть безпосередню участь у бойових діях в умовах воєнного стану: Закон України від 19.06.2022 р. № 2308-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2308-IX#Text>.
16. Проект Закону про внесення зміни до Податкового кодексу України (щодо звільнення від оподаткування військовим збором осіб, які проживають на лінії зіткнення) від 11.09.2019 р. № 2118. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/888>.
17. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо скасування військового збору від 10.10.2019 р. № 2252. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/675>.

18. Проект Закону про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо скасування військового збору від 10.10.2019 р. № 2253. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/685>.

19. Проект Закону про внесення зміни до під розділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо скасування військового збору від 25.10.2019 р. № 2252-2. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/680>.

20. Проект Закону про внесення зміни до статті 29 Бюджетного кодексу України щодо скасування військового збору від 28.10.2019 р. № 2253-1. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/690>.

21. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо звільнення від оподаткування податком на доходи фізичних осіб та військовим збором окремих доходів та запровадження справедливої прогресивної шкали податку на доходи фізичних осіб) від 17.02.2020 р. № 3076. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/1160>.

22. Проект Закону Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо запровадження справедливої прогресивної шкали податку на доходи фізичних осіб та скасування військового збору від 10.03.2020 р. № 3076-2. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/1518>.

23. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування військовим збором осіб, які є власниками нерухомого майна, пошкодженого або знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації від 29.08.2022 р. № 7707. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40298>.

24. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей справляння окремих податків і зборів у період воєнного, надзвичайного стану від 01.05.2022 № 7311-д. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39537>.

25. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо диференціації ставки військового збору від 25.10.2019 р. № 2252-1. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/1102>.

26. Проект Закону про внесення змін до підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України щодо диференційованого оподаткування військовим збором в умовах воєнного стану від 17.11.2023 р. № 10267. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43244>.

27. Податковий кодекс України: Закон України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n5748>.

28. Проект Закону про внесення змін до підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України щодо сплати військового збору юридичними особами – нерезидентами, філії, представництва та/або інші відокремлені підрозділи яких, здійснюють свою господарську діяльність на території Російської Федерації від 28.03.2022 р. № 7219. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39300>.